

Actualiteit van Coornhert

Verslag van een symposium over Dirck Volckertszoon Coornhert Zaterdagmiddag 29 oktober 2016 in de Goudse Sint-Jan

Dirck Volckertszoon Coornhert is de tweede beroemde Nederlander die zodanige sporen heeft achtergelaten in de Sint-Janskerk dat er een symposium aan hem gewijd is. De Stichting Goudse Sint-Jan wil daar – in samenwerking met de Historische Vereniging Die Goude – een jaarlijkse traditie van maken. Vorig jaar werd gestart met Hiëronymus van Beverningh, volgend jaar is Cornelis de Lange van Wijngaarden aan de beurt.

Dirck Volckertszoon Coornhert was een veelzijdig man. Een leven vol omzwervingen bracht hem in 1588 naar Gouda. Daar kon Coornhert zijn ideeën

over geloof, kerk en Bijbel vrijelijk publiceren. Hij maakte volop gebruik van de Goudse tolerantie en zocht de grenzen van het maatschappelijk debat. Op 29 oktober 1590 overleed Coornhert en werd begraven in het transept van de Sint-Janskerk. Zijn grafsteen is later herplaatst onder Glas 1: De zegetocht van de Vrijheid van Consciëntie. Abusievelijk werd als overlijdensdatum 9 in plaats van 29 oktober in zijn grafsteen gebeiteld.

Op de sterfdag van Coornhert nam een flinke groep cultuurhistorisch geïnteresseerde Gouvenaars deel aan het symposium. De deelnemers werden welkom geheten door Tom Hage, voorzitter van de Stichting Goudse Sint-Jan. Zijn welkom leek ook waarschuwing. Hij wees op de valkuil om het verleden in dienst te stellen van het heden, na zich te hebben afgevraagd of Coornhert het begrip tolerantie dezelfde inhoud zou hebben gegeven als wij nu doen. Pieter van Dijkum, voorzitter van de Werkgroep Beroemde Nederlanders, introduceerde de drie sprekers en de organist. Hij stelde voor om de fout in de grafsteen van Coornhert te corrigeren door middel van een sticker. Het voorstel ontving overigens geringe steun.

Paul van Horssen – historicus en thans hoofdredacteur van *Tidinge*, het tijdschrift van de historische vereniging Die Goude - verzorgde de samenvatting van het leven van Coornhert, een veelzijdig man die al vroeg een afkeer van radicalisering toonde.

Coornhert's eigenzinnigheid bracht hem in conflict met zowel Rooms-katholieke als calvinistische autoriteiten. Meermaals ontvluchtte hij daarom zijn woonplaats. Zodoende kwam hij in 1588 naar het 'tolerante' Gouda, waar hij zijn laatste jaren doorbracht. Opmerkelijk was het gegeven van de dagenlang durende polemieken tussen Coornhert en zijn gereformeerde tegenstanders. 'Behandel een ander zoals je zelf behandeld zou willen worden' was zijn

principe dat hij ontleende aan het evangelie van Mattheus dat nog steeds nadruk behoeft. Coornhert verdient een standbeeld in Gouda, vond Van Horssen, alleen al vanwege het feit dat hij in het Nederlands schreef.

Coretta Bakker – historicus en werkzaam bij het Streekarchief Midden Holland - begon met een bekentenis: ‘Ik ben niet zo’n fan van Coornhert’. Gelukkig had ze ook geen hekel aan hem. Zij heeft in het algemeen moeite met voordrachten over mensen, waarover al boeken vol zijn geschreven.

Verhalen van gewone Gouwenaars zijn volgens haar veel interessanter. Aan de hand van de plattegrond van Braun en Hogenberg van 1585 ging zij gebouwen en mensen na die Coornhert gezien zou kunnen hebben: Oosthaven 51, het Vlamingspoortje, de restanten van het kasteel en de Sint-Jan bijvoorbeeld, maar ook Tournay, Hopkoper, Frank, Herberts en – als gewoonste mens – niet Neeltje Pouwelsdochter. Maar van haar is natuurlijk weinig bekend.

Christiaan Ingelse – hoofdorganist van de Sint Jan – liet zowel het koororgel als het kistorgel klinken. Hij speelde werken uit de tijd van Coornhert gecomponeerd door Sweelick en Van Noordt.

Ook Gertjan Glismeyer – proponent binnen de Protestantse Kerk en leraar aan het Driestar College - begon met een bekentenis. Als ‘gereformeerde jongen’, geboren in Gouda, kende hij Coornhert niet. Zijn interesse voor Coornhert werd tijdens zijn studie theologie gewekt door een artikel over Sebastian Castello waar hij de naam van Coornhert tegenkwam.

Voor de godsdienstige leek volgde behoorlijk zware kost, waarvan het leerstuk van de erfzonde en de Heidelbergse catechismus belangrijke ingrediënten waren. Glismeyer maakte de scheiding in denken duidelijk tussen Coornhert en de gereformeerden. Deze werden door Coornhert gezien als volgelingen van Calvijn en Beza: voeren we de strijd tegen de Spanjaarden omwille van de vrijheid of omwille van de religie? Glismeyer is later ook Coornhert gaan lezen en heeft daarin veel waardevolle gedachten aangetroffen. Hij stelde vast dat Coornhert in de huidige geschiedschrijving bij de ‘good guys’ hoort en de gereformeerden zijn verworpen tot een soort poldertaliban, ‘bad guys’. Zo leverde Coornhert kritiek op de gereformeerde leer inzake de visie op de mens, de erfzonde, de geschonken gerechtigheid van Christus aan gelovigen, de heiligmaking en de uitverkiezing. Ondertussen zette Coornhert het ‘sola gratia’ (alleen door genade) op het spel. Glismeyer beziet de discussie ‘good guys’ en ‘bad guys’ genuanceerder: “Door Coornhert te lezen, ontdek ik waarom ik gereformeerd ben.” Als uitsmijter gaf hij mee dat Gouda en Coornhert beter bij elkaar passen dan Gouda en Erasmus.

Tot slot bedankte Gerard Schotanus – secretaris van de Stichting Goudse Sint Jan – de organist en de sprekers. Hij nodigde iedereen uit voor een kop koffie of thee en attendeerde op het orgelconcert dat om 16.00 aanving.

Stichting de Goudse Sint-Jan

Historische Vereniging
die Goude

In de winkel van de Sint Jan is een brochure te koop (€ 2,50) getiteld: 'Dirck Volckertszoon Coornhert in Gouda, Geschiedenis en herdenking van een spraakmakende stadgenoot'.

De foto's zijn van Sander Enderink en het verslag is mede gebaseerd op dat van Gert Jan Janssen zoals gepubliceerd in de elektronische nieuwsbrief van Historische Vereniging Die Goude.

Opgesteld 6 december 2016.